

Profesor Władysław Łoskiewicz

Hieronim Sieński
Biblioteka Główna AGH

W grudniu 2016 roku minęła 125 rocznica urodzin profesora Władysława Łoskiewicza – metalurga, specjalisty badań nad mosiądzami

fot. arch. AGH

Prof. Władysław Łoskiewicz

Władysław Piotr Łoskiewicz urodził się 29 grudnia 1891 roku w Petersburgu, gdzie Jego ojciec był profesorem Instytutu Technologicznego. Tam też uczęszczał do Gimnazjum św. Anny, które ukończył w 1909 roku. W tym samym roku rozpoczął studia na Oddziale Elektrochemicznym Wydziału Metalurgicznego Instytutu Politechnicznego, którego pełna nazwa wówczas brzmiała Instytut Politechniczny w Sankt Petersburgu im. Piotra Wielkiego. 10 czerwca 1917 roku obronił pracę dyplomową i uzyskał tytuł inżyniera metalurga. W lipcu 1917 roku został zastępcą kierownika laboratorium chemicznego i metalograficznego w Hucie Dniepropietrowskiej na Ukrainie. Po zakończeniu I wojny światowej i odzyskaniu przez Polskę niepodległości w listopadzie 1918 roku, powrócił do kraju. Od 10 stycznia 1919 roku pracował w Wydziale Administracji Przemysłowej Ministerstwa Przemysłu i Handlu. Jednakże praca administracyjna nie odpowiadała Jego zainteresowaniom i zamiłowaniu do zagadnień naukowo-badawczych. Z tego też powodu 1 maja 1920 roku rozpoczął pracę jako kierownik laboratorium w Wielkopolskiej Hucie Miedzi w Poznaniu. Nieco później otrzymał stanowisko zawiadowcy huty. Ten stosunkowo krótki okres pracy w przemyśle pozwolił jednak na określenie dalszego kierunku Jego działalności naukowej, w której zawsze łączył zagadnienia naukowe z zastosowaniami praktycznymi. Praca ta pozwoliła Mu na poznanie problematyki przemysłowej oraz na wypracowanie metodyki stawiania i rozwiązywania problemów naukowych. Koncepcja scalania rozwiązań teoretycznych z praktycznymi zastosowaniami w przemyśle była myślą przewodnią w Jego pracach naukowych i podejście to potrafił zaszczyć swoim wychowankom. Wszystkie Jego późniejsze posunięcia zmierzały do najściślejszego związania tematyki naukowej z potrzebami przemysłu. We wrześniu 1920 roku nawiązał kontakty z Akademią Górniczą w Krakowie, gdzie dziekan Wydziału Hutniczego prof. Henryk Korwin-Krukowski zwrócił uwagę na młodego metalurga. Pomoc dziekana umożliwiła Mu otrzymanie stypendium rządu francuskiego w celu dalszego kształcenia na Sorbonie w Paryżu, gdzie wyjechał w grudniu 1921 roku. Pracował tam pod kierunkiem wybitnego metalurga prof. Henri Louis Le

Chateliera. Zapoznał się tam z metodyką badań metalograficznych. Nie podjął jednak tematyki opracowywanej w Sorbonie, gdyż nie odpowiadała ona realnym warunkom istniejącym w Akademii Górniczej. Rezultatem jego pobytu w Paryżu była praca nad wpływem czasu działania odczynników mikroskopowych na stopy żelaza z węglem opublikowana w 1922 roku w „Révue de Metallurgie”. Po rocznym pobycie uzyskał ponownie stypendium w celu kontynuowania rozpoczętych prac. W sierpniu 1923 roku powrócił do Krakowa i od nowego roku akademickiego objął etat asystenta w Katedrze Metalografii, kierowanej przez prof. Iwana Feszczkę-Czopińskiego (zob. Biuletyn AGH 2014 nr 73, s. 20–22), który wprowadził specjalizację badań dyfuzyjnych. W tym też czasie rozpoczął wykładania „Lekkie metale i stopy”, będące początkowo przedmiotem nieobowiązkowym, a później obowiązkowym, a następnie wykładania również „Fotografię praktyczną” wraz z ćwiczeniami. W 1925 roku w celu zapoznania się z przemysłem metali lekkich odbył podróże zawodowe do Francji, Szwajcarii, Niemiec i Czechosłowacji. W 1929 roku obronił pracę doktorską „Cementacja miedzi, srebra i złota berylem, krzemem i borem”. W tym samym roku brał również udział w Kongresie Odlewniczym w Londynie, a w 1930 roku w Międzynarodowym Kongresie Górnictwa, Metalurgii i Geologii Stosowanej w Liège, gdzie wygłosił referat o zastosowaniu cementacji do badań układów Sb, Zn, Pb, Sn i Bi-Cd. W tamtych latach rozwijający się przemysł polski zgłaszał zapotrzebowanie na różnorodne tematy badawcze. Jednym z takich było zagadnienie zastosowania kadmu, którego Polska była głównym producentem. Zagadnieniem tym zajął się również inż. Łoskiewicz, który w pracę „Kadm” włożył tyle inwencji, że praca ta w 1930 roku uznana została za pracę habilitacyjną, choć miała ona charakter kompilacyjny, a On otrzymał stanowisko docenta. O jej wartości może świadczyć choćby przytoczona bibliografia z 138 pozycjami. Była to monografia stanowiąca w ówczesnym dorobku naukowym Katedry Metalografii swego rodzaju przełom, w której przedstawiony został dotychczasowy stan badań nad tym pierwiastkiem. W 1931 roku mianowany został profesorem nadzwyczajnym przy Katedrze Metalografii i Obróbki Termicznej

Wydziału Hutniczego, a w 1936 roku profesorem zwyczajnym. W latach 1934–1936, przez dwie roczne kadencje, sprawował funkcję dziekana Wydziału Hutniczego AG, a w latach 1936–1938 był prodziekanem.

Do najważniejszych zagadnień przemysłowych lat trzydziestych należały sprawy mosiądzu CuZn33. Badania nad mosiądzami profesor prowadził przez kilka lat, początkowo sam, a później przy współudziale swych uczniów. Rezultatem tych badań były dwa tomy wydane pod tytułem „Prace nad mosiądzami” przez Instytut Badań Materiałów Uzbrojenia w 1934 i 1936 roku. Praca ta tworzy wyczerpujące studium wpływu przeróbki plastycznej i obróbki cieplnej mosiądzów typu CuZn33, była ona referowana na Międzynarodowym Kongresie Górnictwa i Hutnictwa w Paryżu w 1935 roku. Obok klasycznej dziś pracy nad mosiądzami opublikował też wiele innych prac poświęconych badaniu mosiądzów. Należą do nich: *O wylugowywaniu mosiądzów przez roztwory soli*, *O obróbce mosiądzów na automatach*, *O tłoczliwości blach mosiężnych*, *O transkrystalizacji odlewów mosiężnych*, *O wpływie zanieczyszczeń mosiądzu na jego własności*, *O sezonowym pękaniu blach mosiężnych* – praca ta została opublikowana w „Chimie et Industrie” w 1938 roku oraz *O rentgenograficznym badaniu mosiądzów* – opublikowana w „Journal of the Institute of Metals” w 1938 roku. Innym problemem, którym zajmował się profesor było zagadnienie metali lekkich, zwłaszcza glinu, i ich stopami. Warunki ekonomiczne kraju w okresie międzywojennym, a głównie brak surowców i taniej energii nie sprzyjały powstaniu przemysłu metali lekkich, a głównie produkcji aluminium. Z drugiej strony postęp przemysłowy i względy militarne wymuszały konieczność utworzenia takiego przemysłu, co nie dla wszystkich było oczywiste. Profesor nie tylko propagował, ale i z właściwą sobie umiejętnością opracował wiele tematów naukowych związanych z tą problematyką. Powstały zatem prace związane z przeróbką plastyczną i przeróbką cieplną alupolonu i hiduminium, modyfikatorami odlewów metali lekkich i składnikami strukturalnymi glinu i jego stopów. Stosował też w szerokim zakresie badania rentgenowskie struktur metali i w kierowanej przez Niego katedrze opublikowano w 1935 roku pracę dotyczącą technicznych zastosowań badań rentgenograficznych, ponadto jako jeden z pierwszych w Polsce wprowadził pomiary mikrotwardości stali węglowych. Jednakże rezultaty tych prac zostały opublikowane dopiero w 1950 roku. Osobne pole badawcze prof. Łoskiewicza stanowiły tematy związane z żeliwem. Opracował zagadnienie ścieralności żeliwa szarego, wpływu wtrąceń i grafityzacji na własności żeliwa szarego na pierścieniu tłokowe. Rozwijał również także

działalność pedagogiczną jako wykładowca metalografii w Państwowej Szkole Górniczej i Hutniczej im. S. Staszica w Dąbrowie Górniczej. Profesor żywo interesował się wszelkimi przejawami nowości w metodach badań metali. Wynikało to z tego, iż głównym zagadnieniem Jego zainteresowań było zawsze metaloznawstwo i obróbka cieplna stali. Ostatnia praca ogłoszona przez Niego, wspólnie z M. Ormanem, też dotyczyła tej tematyki *Układy równowagi podwójnych stopów metali*. Publikacja ta wyszła najpierw jako skrypt w 1945 roku, a po uzupełnieniu, w lutym 1956 roku, jako książka. Pomysł stworzenia takiej publikacji powstał w czasie okupacji w latach 1940–1944. Cechą oryginalną tej pozycji jest ułożenie wykresów podwójnych układów w układ periodyczny pierwiastków, co pozwalało na studia porównawcze układów termicznych. Znany szwedzki profesor Carl Axel Fredrik Benedicks wyraził się z entuzjazmem o tej pracy, co dało zachętę do wydania jej w wersji książkowej. Wybuch II wojny światowej – 1 września 1939 roku – spowodował, że prof. Łoskiewicz wraz z rektorem W. Goetlem i innymi profesorami akademii wyjechali do Lwowa, aby realizować plany ewakuacyjne akademii. Niestety niespodziewany przebieg działań polityczno-militarnych zastopował te plany. Część delegacji powróciła do Krakowa, prof. Łoskiewicz ukrywał się u rodziny w Końskich. Dzięki temu uniknął losu profesorów krakowskich aresztowanych w trakcie Sonderaktion Krakau – 6 listopada 1939 roku i wywiezionych do obozu w Sachsenhausen. Następnie profesor wyjechał do Stąporowa na Kielecczyźnie, gdzie od listopada 1939 roku do czerwca 1942 roku pracował jako robotnik w warsztatach naprawczych maszyn rolniczych. Następnie przeniósł się do Końskich i zatrudnił się w laboratorium Odlewni „Neptun” (sierpień 1942 – sierpień 1943). Zagrożony aresztowaniem i wywiezieniem na prace do Niemiec, uciekł do Krakowa. Od sierpnia 1943 roku do stycznia 1945 roku, wykładał w Państwowej Szkole Technicznej Górniczo-Hutniczo-Mierniczej, zorganizowanej przez rektora AG prof. W. Goetla, ponadto współpracował z Staatliche Technische Prüfanstalt.

fot. arch. AGH

Tablica pamiątkowa Fot. H. Sieński

PROF. DR INŻ. WŁADYSŁAW ŁOSKIEWICZ

Karykatura prof. W. Łoskiewicza zaczerpnięta z Wydawnictwa Jubileuszowego 1919 - 1969 Akademia w karykaturze w opracowaniu Antoniego Wasilewskiego

Po II wojnie światowej profesor Łoskiewicz stał się jednym z głównych organizatorów przemysłu metali lekkich, a jego wychowankowie stanowili w tej dziedzinie podstawową kadrę techniczną.

Po II wojnie światowej profesor Łoskiewicz stał się jednym z głównych organizatorów przemysłu metali lekkich, a Jego wychowankowie stanowili w tej dziedzinie podstawową kadrę techniczną. W styczniu 1945 roku profesor objął z powrotem Katedrę Metalografii i Obróbki Termicznej na Wydziale Hutniczym AG i już w marcu rozpoczął pierwsze ćwiczenia ze studentami. Kierownikiem katedry był do 1956 roku. Brał czynny udział zarówno w organizacji prac naukowych w AG, jak i w organizacjach technicznych i naukowych poza uczelnią. W latach 1948–1950 był dziekanem Wydziału Hutniczego, a następnie w latach 1951–1952 – prodziekanem Wydziału Metalurgicznego. Dzięki jego staraniom, w nowym gmachu została zorganizowana Katedra Metalografii AG. Działalność pedagogiczną prof. W. Łoskiewicza można podzielić na dwa okresy. Pierwszy, sprzed II wojny światowej, odznaczał się małą liczbą studiujących – przeciętnie 50 studentów rocznie i stosunkowo, jak na owe czasy, bogatym wyposażeniem laboratorium. Zagadnienia pedagogiczne nie przedstawiały wówczas żadnych trudności. Zaś po wojnie sytuacja zmieniła się radykalnie. Wprowadzie wyposażenie katedry nie zostało przez wojnę naruszone, lecz stawało się coraz bardziej przestarzałe, coraz silniej odczuwano brak nowoczesnych urządzeń i aparatury badawczej, a ilość studiujących wzrastała w tempie błyskawicznym. Początkowa liczba około 500 studentów przechodzących przez laboratoria wzrosła do około 2000. To wszystko powodowało, iż należyte wykształ-

cenie studentów stawało się prawdziwym wyzwaniem logistycznym i dydaktycznym. Profesor nie był też zwolennikiem studiowania zagadnień czysto teoretycznych. Stąd też kładł nacisk na prace badawcze w instytucjach i hutach. Uważał też każdą pracę badawczą, od magisterskiej aż po pracę kadry naukowej katedry, za środek do rozwijania indywidualności. Należał do tych naprawdę wybitnych uczonych, którzy nie narzucali swojego punktu widzenia i opinii nawet początkującemu pracownikowi naukowemu. Służył zatem radą w rozwiązywaniu trudniejszych zagadnień i zawsze Jego celem było rozwijanie samodzielności studentów i pracowników. Nie był też zwolennikiem dyscypliny w pracy w zakresie nauki. Z tego powodu przeciwny

był wszelkim terminom prac badawczych, które obniżały poziom prac i nie sprzyjały rozwojowi indywidualnych właściwości studium, a z uczelni wyższej czyniły rodzaj szkoły średniej. Metoda ta jest oczywiście mniej błyskotliwa od metody bardziej ścisłego kierowania pracami badawczymi, pozwala jednak lepiej wyzyskać indywidualne możliwości studium. Trzeba przyznać, że z dzisiejszego punktu widzenia, gdzie dominuje wyścig z czasem, wygląda to dość liberalnie, a nawet szokująco. Ciekawe, jak sam profesor odnalazłby się w obecnej rzeczywistości? Potwierdzeniem ścisłej współpracy profesora z przemysłem był nie tylko charakter jego publikacji naukowych, ale i stałe zainteresowanie praktyką przemysłową i dążeniem do nawiązywania bezpośrednich, często nieformalnych, kontaktów z kadrą techniczną przedsiębiorstw, w co zaangażowany był cały personel katedry. Uważał, że uczelnia ma na celu przygotowanie dobrych kadr technicznych, możliwe to było do spełnienia tylko wtedy, jeśli pracownicy naukowcy – samodzielni i pomocniczy, opanują te problemy i to w powiązaniu z praktyką. Profesor Łoskiewicz opublikował ponad 60 prac naukowych, 2 prace uzyskały patent. Wchodził w skład grona autorów, którzy opracowali nową wersję podręcznika *Technik* – wydanego w 1936 roku przez Stowarzyszenie Techników Polskich w Warszawie. Wykształcił 62 inżynierów zawodowych, 203 inżynierów magistrów metaloznawców, jednego doktora nauk technicznych według dawnych ustaw i czterech doktorów nauk i przeprowadził jedną habilitację według dawnych ustaw. Profesor Łoskiewicz wygłosił bardzo dużo referatów na wielu zjazdach, m.in.: Stowarzyszenia Inżynierów Mechaników Polskich, Stowarzyszenia Hutników Polskich, którego w 1930 roku był współzałożycielem i wchodził w skład pierwszego zarządu, w pracach wielu zjazdów metaloznawczych w kraju i kongresach naukowych, m.in. w Międzynarodowym Kongresie Górniczym w Liège w 1930 roku, w Międzynarodowym Kongresie Metalurgicznym w Paryżu w 1935 roku, w Międzynarodowym Kongresie Chemii Przemysłowej w Nancy w 1938 roku i w Międzynarodowym Kongresie Odlewniczym w Londynie w 1939 roku. Swoją obecność zaznaczył również w pracach Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, w Komisji Normalizacyjnej Departamentu Uzbrojenia Ministerstwa Spraw Wojskowych. Działał też w wielu organizacjach i stowarzyszeniach. Został przewodniczącym Sekcji Badania Metali Polskiego Związku Materiałów i członkiem Komitetu Wykonawczego Sekcji Metalurgicznej, współpracował z Instytutem Metalurgii i Materiałoznawstwa Politechniki Warszawskiej. Wygłaszał odczyty w wielu innych stowarzyszeniach, np. Stowarzyszeniu Polskich Inżynierów Przemysłu Naftowego. Współ-

fot. arch AGH

Ankieta personalna

pracował z Polskim Komitetem Normalizacyjnym, został powołany do Komisji Hutnictwa PAN, został członkiem Zarządu Stowarzyszenia Hutników Polskich, Krakowskiego Towarzystwa Technicznego. Był też członkiem rad naukowych: Centralnego, Instytutu Dokumentacji Naukowo-Technicznej, Instytutu Odlewnictwa oraz doradcą naukowym Zakładu Odbioru Wyrobów Technicznych. Warto jeszcze zwrócić uwagę, iż w latach 1931–1939 oraz 1946–1954 był członkiem Komisji Bibliotecznej Biblioteki, a w latach 1945–1947 kierownikiem Biblioteki Akademii Górniczej. W uznaniu Jego zasług odznaczony został m.in.: Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Medalem 10-lecia Polski Ludowej. Profesor Władysław Łoskiewicz zmarł 4 sierpnia 1956 roku w Rabce. Pochowany został w Alei Zasłużonych na cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Na pierwszym piętrze Pawilonu B-4 znajduje się tablica pamiątkowa poświęcona prof. Władysław-

wowi Łoskiewiczowi. Na odlewie z brązu znajduje się relief głowy profesora i następujący napis:

1890–1956

PAMIĘCI

PROF. DR. INŻ. WŁADYSŁAWA ŁOSKIEWICZA
WYBITNEGO METALOZNAWCY
PIONIERA PRZEMYSŁU METALI LEKKICH W POLSCE
PEDAGOGA I PRZYJACIELA MŁODZIEŻY
WYCHOWANKOWIE

Tablica ta została prawdopodobnie odstonięta 15 maja 1964 roku przez prof. K. Žemaitisa, rektora AGH, podczas obchodów Dnia Hutnika. Uroczystość tę połączono z XVII Zjazdem Naukowym Stowarzyszenia Wychowanków AGH i XIII Sesją Naukową AGH na temat „Zagadnienia metalurgii żelaza i metali nieżelaznych”. Autorem projektu jest artysta rzeźbiarz Józef Galica, docent Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (prawdopodobną datę odstonięcia tablicy podaje Jerzy Kajtoch w artykule „Ku chwale przodków Pionu Hutniczego”).

Należał do tych naprawdę wybitnych uczonych, którzy nie narzucali swojego punktu widzenia i opinii nawet początkującemu pracownikowi naukowemu.

Profesor Jakub Siemek członkiem rzeczywistym PAN

prof. dr hab. inż.
Stanisław Nagy

Profesor Jakub Siemek przeszedł klasyczną drogę awansu akademickiego, od ukończenia podwójnych studiów na Wydziale Górniczym Akademii Górniczo-Hutniczej oraz fizyki na Wydziale Matematyki Fizyki i Chemii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, po tytuły profesora nadzwyczajnego (1979) i profesora zwyczajnego (1990). Jest autorem lub współautorem ponad 490 artykułów, publikacji i referatów publikowanych. Jest lub był członkiem wielu gremiów naukowych, rad naukowych, stowarzyszeń krajowych i zagranicznych. Wystarczy wymienić tylko niektóre, a więc: członek-korespondent Polskiej Akademii Umiejętności (PAU) – od 1995 roku, członek Akademii Inżynierskiej w Polsce (AIP) – od 1998 roku, wiceprezes Oddziału PAN w Krakowie (2011–2014), członek i wiceprzewodniczący Komitetu Górnictwa PAN, członek, wiceprzewodniczący i przewodniczący (1999–2003) Rady Naukowej Instytutu Mechaniki Górotworu PAN w Krakowie – od 1981 roku, członek Rady Naukowej Instytutu Górnictwa Naftowego i Gazow-

nictwa (1976–1982), członek Society of Petroleum Engineers (USA) – od 1971 roku, delegat Polski do Międzynarodowej Unii Gazowniczej – 1976–1997, członek Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów (1987–1991, 1994–2012) i przewodniczący Sekcji Nauk Technicznych CK (2007–2012), członek zagraniczny Rosyjskiej Akademii Nauk Przyrodniczych (RAEN) – od 1999 roku, Honorowy Profesor Narodowej Akademii Górniczej Ukrainy w Dniepropietrowsku i Narodowego Uniwersytetu Nafty i Gazu w Iwano-Frankowsku (Ukraina), Profesor Honorowy AGH i Politechniki Lubelskiej, doctor honoris causa Politechniki Śląskiej i Uniwersytetu w Sibiu (Rumunia). Wypromował 15 doktorów, recenzował ponad 80 prac doktorskich i habilitacyjnych. Za swą działalność naukową i zawodową prof. J. Siemek został odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1987) i Oficerskim Orderem Odrodzenia Polski (1997) oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Profesor otrzymał stopień górniczy Generalnego Dyrektora Górniczego I stopnia.

Profesor Jakub Siemek, członek korespondent PAN od 2002 roku, podczas sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN, 1 grudnia 2016 roku w Warszawie został wybrany członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk.

fol.